



Kouluikäymättömyys sairaalaopetuksen näkökulmasta

Henna Sairanen

Marja Rissanen

24.3.2023

Sisältö:

- **Kouluakäymättömyys ja oppilas itse**
 - Kouluakäymättömyys ilmiönä
 - Mistä huolestutaan?
 - Milloin huolestutaan?
- **Kouluakäymättömyys ja ympäristö**
 - Miten tuetaan omassa koulussa?
- **Kouluakäymättömyys ja opettajan rooli**



Kouluakäymättömyys ja oppilas itse

Kouluakäymättömyys

Kouluakäymättömyyden tyypit

- Koulukieltäytyminen
- Pinnaaminen
- Koulusta vetäytyminen
- Kouluympäristöstä poissulkeminen

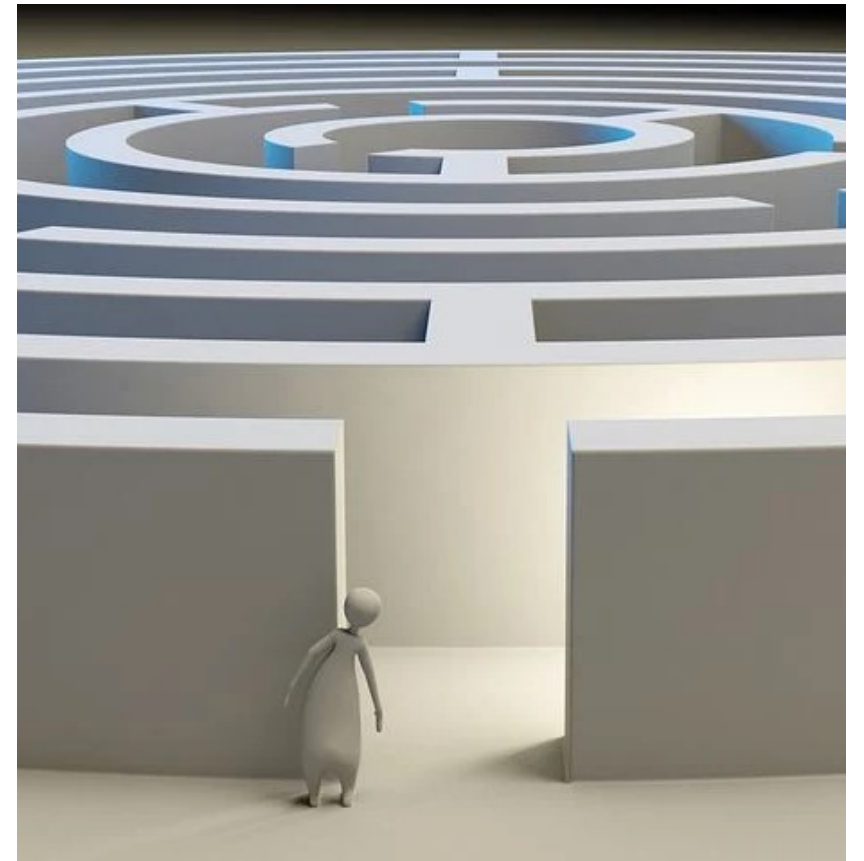
Toiminnalliset luokat

- Kielteisiä tunteita aiheuttavien tilanteiden välttäminen
- Sosiaalisten/tai arviointitilanteiden välttäminen
- Huomion hakeminen läheiseltä
- Palkitsevien tilanteiden hakeminen koulun ulkopuolelta



Poissaolojen keskeisimmät syyt

- Masennut/ahdistuneisuus
- Mielenkiinto koulun ulkopuolella
- Fyysiset oireet
- Kodin olosuhteet
- Sosiaaliset ongelmat koulussa
- Pessimismi/välttely
- Opiskelu koulun tiloissa hankalaa
- Ulkoinen ongelmakäyttäytyminen
- Oppilas/perhe ei tule toimeen koulun henkilökunnan kanssa
- **Kuormittuneisuus (nepsy-oppilaat)**
- **Eroahdistus (varsinkin pienillä)**



(Määttä ym. Kouluakäymättömyys Suomessa 2020:9)

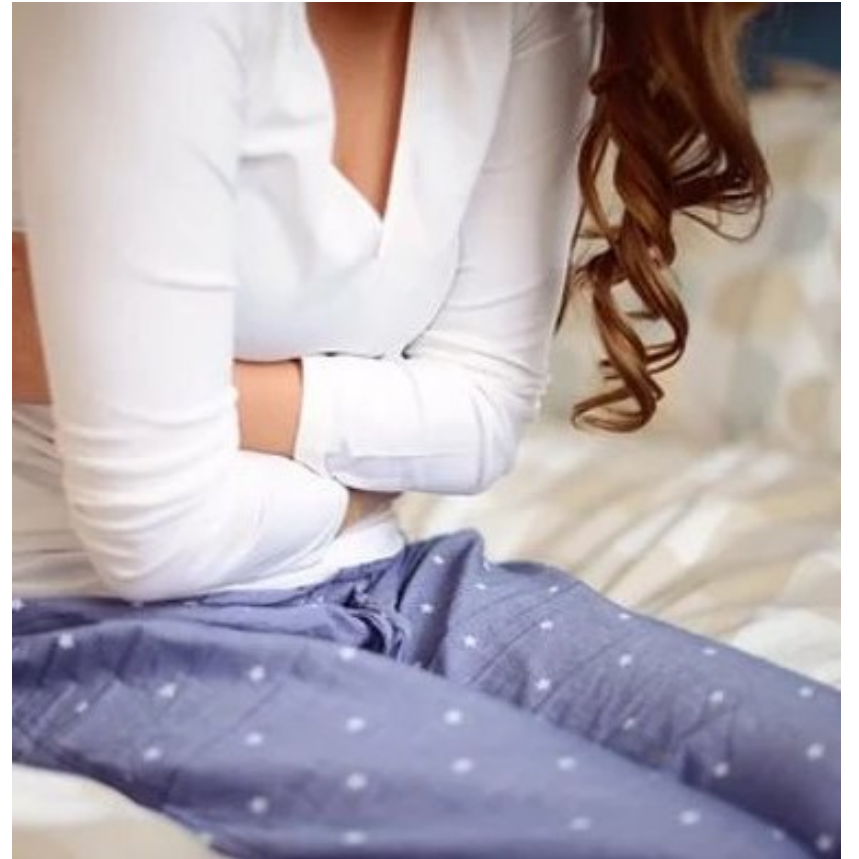
Kouluakäymättömyys ilmiönä

- Onko lisääntynyt? Ruokkiiko itseään?
- Kyseessä on monitahoinen ilmiö, joka usein on usean tekijän yhteisvaikutuksen tulos.
- Oppilaiden koulunkäyntikyky on alentunut ja kouluakäymättömyys on lisääntynyt (myös sairaalakoulussa)
- Muutokset erikoissairaanhoidossa, sen painotuksessa polikliiniseen työhön, heijastuvat myös sairaalaopetukseen sekä kentälle.
- Kouluhaluttomuutta voi ilmetä lapsille, jotka ovat poissa koulusta ilman pätevää syytä sekä ne, jotka haluaisivat olla poissa, mutta eivät ole vielä toteuttaneet sitä käytännössä. (Soisalo ym. Koulunkäyntihaluttomuuden opas)
- Ei ole olemassa yhtä kaikille sopivaa ratkaisua, vaan monesti näitä asioita on mietittävä hyvin yksilökohtaisesti.
- Huolestutaan ajoissa ei vasta silloin, kun on jättäytynyt pois koulusta.
- Poissaoloilla on tapana lisääntyä! Tämän vuoksi poissaolojaksot on tärkeä saada katkaistua ajoissa.



Mistä kannattaa huolestua?

- Poissaolot (yksittäisetkin, pinnaaminen)
- Kouluun lähteminen vaikeutuu
- Herää jo pieniin muutoksiin (vessakäynnit ym..)
- Lisääntyneet wilma-merkinnät/koulussa oleminen on muuttunut
- Koulumotivaation lasku
- Kouluun liittyvien asioiden välttely
- Puhetyyli koulusta
- Somaattiset oireet
- Vireystilan ja jaksamisen muuttuminen
- Kaverisuhteiden muuttuminen



Milloin huolestutaan?

Kouluun sitouttamisen portaat - miten kouluun kiinnittymistä tuetaan ja kuinka poissaoloihin tulisi puuttua

Jokainen koulupäivä on tärkeä - ennaltaehkäisevä työ

Kohtaamisen, osallisuuden ja yhteisöllisyyden vahvistaminen

Oppimisen yleinen tuki

Kodin ja koulun välinen tiivis yhteistyö

Suunnitelmallinen ryhmäytymisen tukeminen, tunne- ja vuorovaikutustaitojen vahvistaminen

Läsnäolojen säännöllinen seuraaminen, poissaolojen tilastointi

Turvallinen oppimisympäristö, kiusaamiseen ja syrjintään välitön puuttuminen

Selkeä ja avoin viestintä

Luokkaviihtyvyysskyselyt ja luokkasopalaverit

Moniammatillinen yhteistyö

Puheeksi ottaminen - poissaoloja 20-30 tuntia

Huolen puheeksi ottaminen oppilaan ja huoltajan kanssa

Mahdollisten tukitoimien sopiminen, oppimisvaikeuksien selvittäminen

Tiedotus oppilashuoltoryhmälle

Kouluterveydenhuollon mukaan ottaminen tarvittaessa

Jos oppilaalla on jo hoitokontakti, sairaalakoulun konsultointi mukaan

Selvittäen ja tukien - poissaoloja 50-60 tuntia

Tiivis yhteistyö huoltajien kanssa

Yksilö- tai pienryhmäohjausta

Tapaaminen tarpeellisten toimijoiden kesken

Pedagogisen tuen tason tarkastaminen

Tarvittaessa sairaalakoulun konsultaatio

Tuen lisääminen - poissaoloja 70-80 tuntia

Sairaalakoulun konsultaatio

Yksilökohtainen OHR, toimintatiimin kokoaminen

Yksilöllinen suunnitelma läsnäolon tukemiseksi, joustavat opetusjärjestelyt

Seurantapalaverit

Tiivis tuki - poissaoloja 100 tuntia

Lastensuojeluilmoitus huoleen perustuen

(Koulu)lääkärin konsultaatio / arvio

Erityiset opetusjärjestelyt

Kohti koulua altistaminen, asteittain saavutettavat tavoitteet

HUOM. OKM:n suosituksen mukaisesti tarkkaile poissaoloja suhteutettuna käytyyn lukuvuoden tuntimäärään

Muista nämä

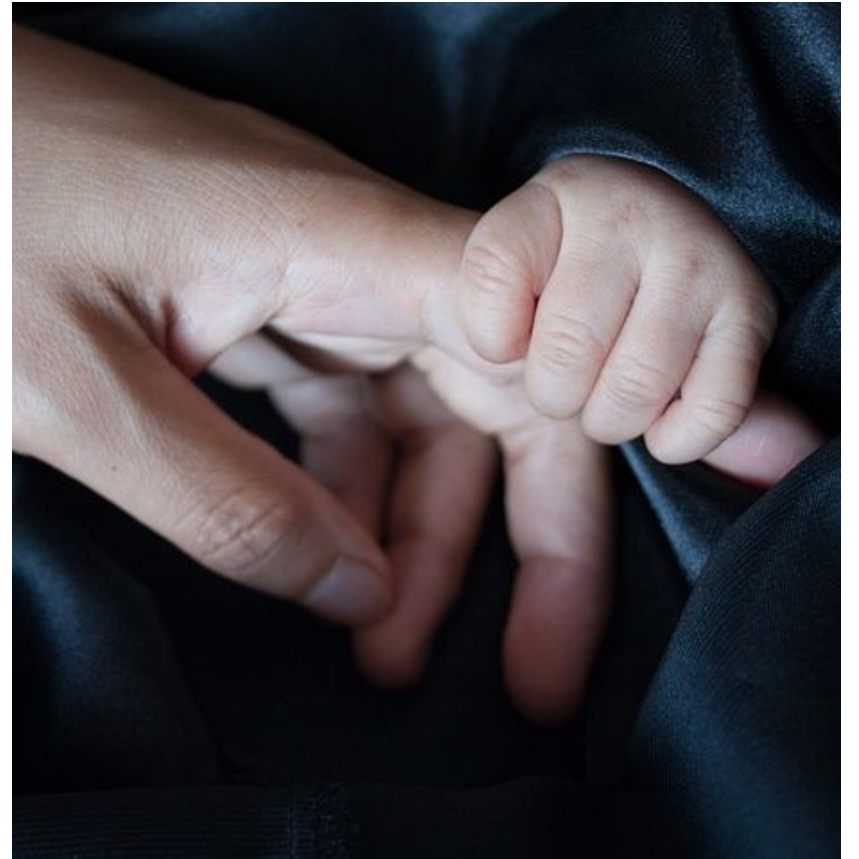
- Poissaolojen puheeksi ottaminen -lomakkeen täyttäminen
- Oppilaalla tarvittaessa ISAP -lomakkeen täyttäminen

- Poissaolojen puheeksi ottaminen -lomakkeen päivittäminen

- Yksilöllinen OHR -lomake

Yhteistyö kodin kanssa

- Oireileva oppilas on vanhemmilleen tärkein ja arvokkain asia maailmassa. Oppilas, lapsi tai nuori ei itsessään ole ongelmallinen vaan hänen käytöksensä on ongelmallista tai haastavaa.
- Pyri hyvään luottamussuhteeseen huoltajan kanssa: sovituilla asioilla on enemmän painoarvoa ja vaikeista asioista suoraan puhuminen on helpompaa.
- Muista kunnioittava puhe.
- Huoltajat yrittävät parhaansa!
- Arki, "normaalius" ja tärkeät asiat ovat perheissä eriasioita.
- Älä epäröi olla yhteyksissä kotiin. Soitto ja tapaaminen parempi, kuin wilma.





Haastava ympäristö jo itsessään

- **Aistillisesti kuormittava ympäristö**

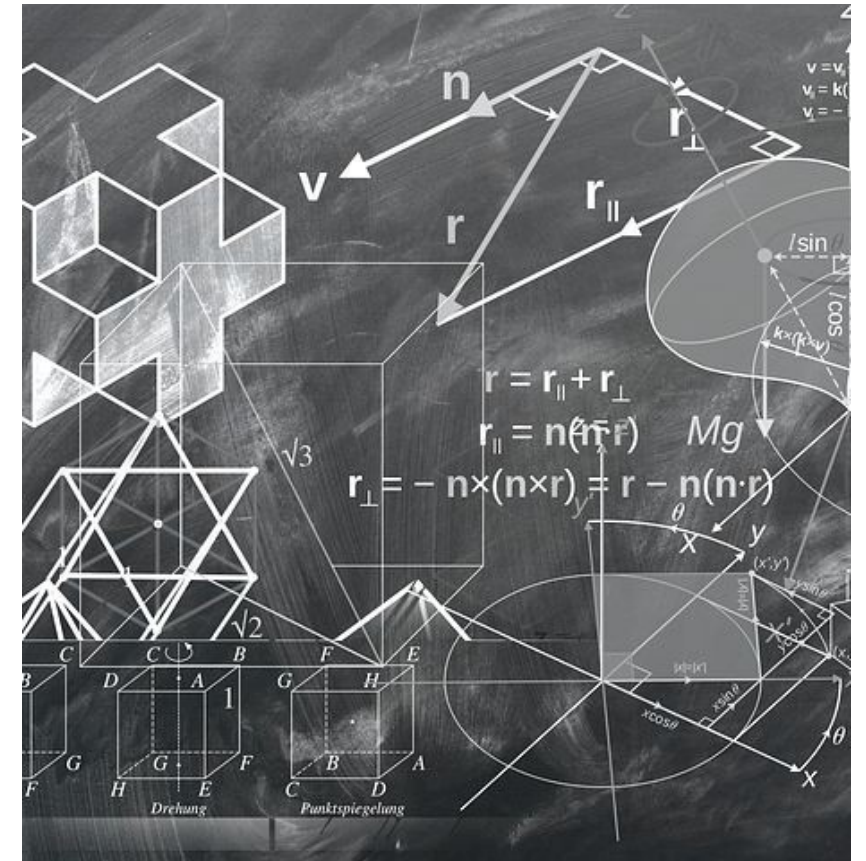
- Kartoitetaan hankalaksi koetut tilanteet/ ympäristöt (ruokailutilanteet, käytävätilanteet, tietyt tunnit, välitunnit jne.)
- Minimoidaan aistillisuutta myös "apuvälineillä" (kuulokkeet, sermit jne.)

- **Vaatimuksellisesti kuormittava ympäristö**

- Mitkä asiat koetaan liian isoksi vaatimukseksi?
- Lasketaan vaatimustasoa ja sanoitetaan se osapuolille (vähemmän koulua tunnillisesti, helpompia tai vähemmän tehtäviä, vaihtoehtoiset näytöt jne.)!

- **Sosiaalisesti haastava ympäristö**

- Voidaanko vaikuttaa ryhmäytymiseen/ positiivisiin sosiaalisiin kontakteihin?
- Mahdolliseen kiusaamiseen puututtava!



”Valvomon ohjauspaneeli”

koulu

luokka

oppilaat

luokan
oppilaat

lukeminen

Kuuntelu

näkö

kuulo

käytävä

ruokala

aikuiset

minä

kirjoittaminen

katselu

haju

tunto

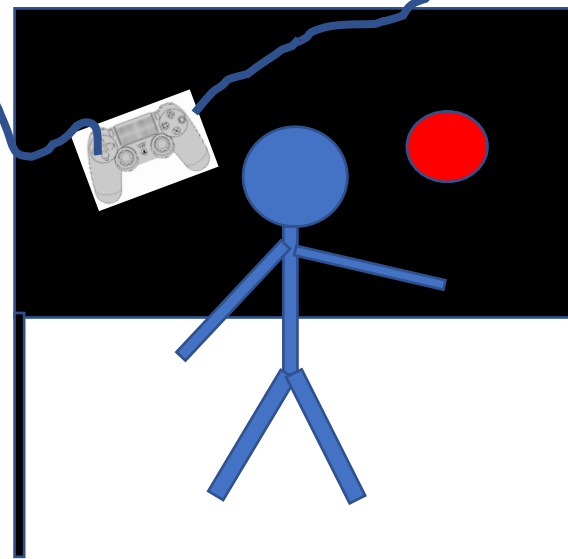
maku

koulurakennus

Ihmiset

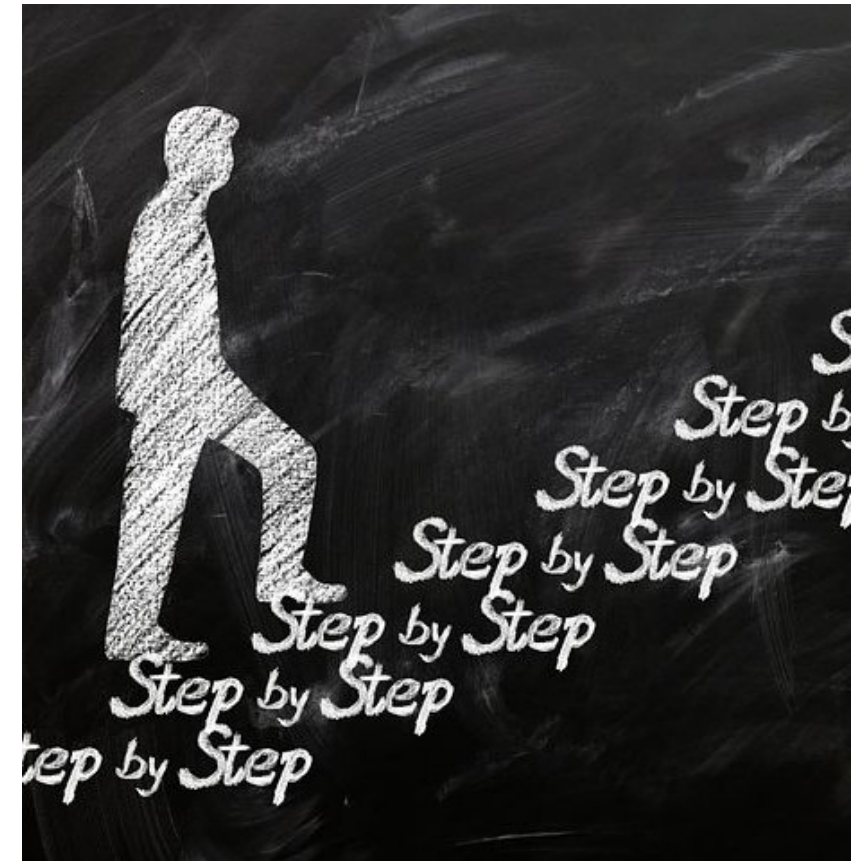
oppiminen

Aistit



Mitä koulu voi tehdä kouluakäymättömyyteen ja uudelleen kiinnittymiseen?

- **Yksilökohtainen oppilashuolto** käyntiin ja tarvittavat henkilöt paikalle (myös hoitotaho/ perhetyö mukaan!).
 - Kuka pitää lankoja käsissä?
 - Mikä kärki edellä mennään? Usein aluksi unohdetaan koulupaineet ja keskitytään kohtaamiseen ja ns. turvallisuuden tunteen luomiseen.
 - Ketkä pitävät tiheämmin yhteyttä arjessa?
- **Syklinen ajattelu** alusta lähtien käyntiin: tilannetta seurataan tietyllä aikavälillä (esim. Ensin 2krt/kk, myöhemmin 1krt/kk tai 1krt/2kk). Seuranta loppuu ja muuttuu "kokoonnutaan tarvittaessa" tyyppiseksi seuraamiseksi vasta, kun koulunkäynti rullaa halutulla tavalla.
- **Portaat** tavoitteen saavuttamiseksi: pitkän aikavälin tavoitetta tukevat lyhyen aikavälin tavoitteet.
- **Pienin askelin eteneminen:** aluksi tavoite voi olla vain käydä koulun pihalla/luokassa



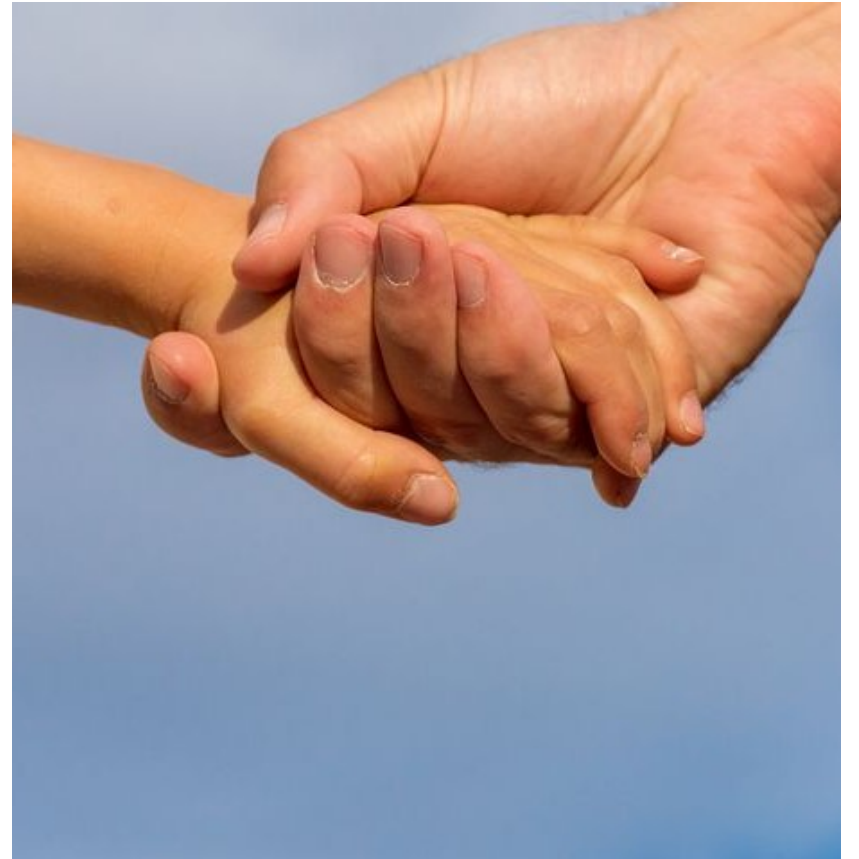
Kouluun kiinnittyminen poissaolojakson jälkeen

- Sovitaan koulusta ns. "vastuuopettaja"
- Palautuminen kouluun pienin askelin!
 - Unohdetaan koulupaineet
 - Keskitytään kohtaamiseen, mutta annetaan tilaa
 - Ennen kouluun palaamista henkilökohtainen **esikontakti** oppilaaseen.
 - **Viikkokohtaiset tavoitteet** ja askeleet (esim. Koulunpihalla vierailu, jonka jälkeen luokassa vierailu jne.). Tavoitteista päättää arjessa huoltaja, oppilas ja "vastuuopettaja"
- Palautuminen kestää!
- Tukitoimet tarpeeksi pitkäksi ajaksi!



Uudelleen kiinnittymiseen kannattaa panostaa!

- **Tukitoimet** kouluun uudelleen kiinnittymiseen kannattaa olla aluksi hyvinkin **tukevat**. Muista, että alkusatsaus ei kestä ikuisesti!
- Oppilas tarvitsee usein **tietyn aikuisen** kohtaamisen ja kannattelun (ei ole suinkaan sama asia, että sama aikuinen tulee pihalle vastaan versus se, että joku koulun vapaa aikuinen tulee vastaan)
- **Sovituista asioista tulee tiedottaa** opettajia ja niistä tulee **pitää kiinni** (jos on sovittu, että riittää, kun oppilas tulee tunnille ja on kuulolla, ei häntä voi asettaa tilanteeseen, jossa häneltä vaaditaan jotain muuta esim. kokeen tekemistä)
- Muista, että uudelleen kiinnittymisessä ollaan aina myös oppilaan epämukavuus alueella, joka **kuormittaa!** Tämän vuoksi välillä tarvitaan myös ns. toppuuttelua.



Mikäli koulupoissaolot ovat kestäneet kauan ja uudelleen kiinnittyminen on hidasta, varmista seuraavat asiat:

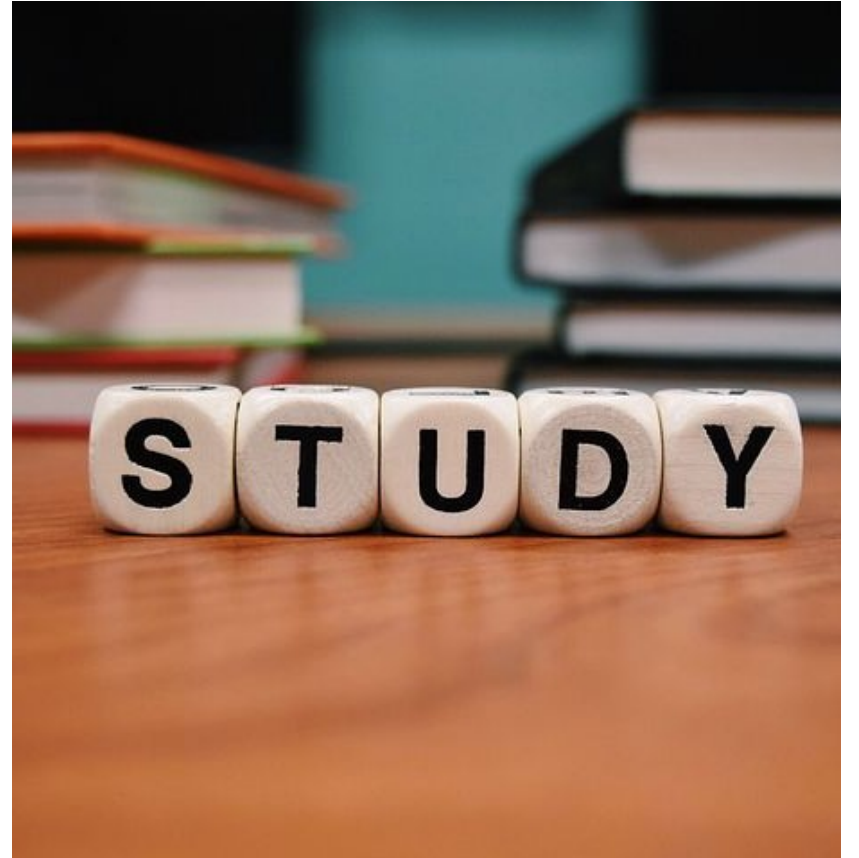
- Onko tuen taso oikea?
- Tarvitaanko §18?
 - esim. hallittu koulupäivän lyhentämiseen terveydellisistä syistä.
 - Vaihtoehtoiset suoritustavat.
 - Väliarvioinnin poisjättäminen.
- Tarvitaanko eriyttämisen lisäksi erityisiä painoalueita tai jopa yksilöllistämistä
- Tarvitaanko VSOP-päätöstä, jotta suoritukset eivät raukea?
- Tarvitaanko opiskeluympäristöön olennainen muutos pysyvämmiin?
- Arvioinnin haasteet...



Käytännön esimerkkejä järjestää kouluakäymättömän opetus

- Opiskelu erityisopettajan kanssa
- Eriyttäminen ja strukturointi
- Koulupäivän tai –viikon lyhentäminen
- Vaihtoehtoiset tavat osoittaa oma osaaminen (esim. Portfoliot tai opiskelupaketit)
- Vuosiluokkiin sitomaton opetus (VSOP)
- Tehtäväpaketit kotiin
- Viestintä kotiin koulussa tehdyistä tehtävistä ja läksyistä.
- Oppiaineiden yksilöllistäminen
- Vain kokeiden tekeminen koululla
- Koulun työntekijä käy oppilaan kotona

(Määttä ym. Kouluakäymättömyys Suomessa 2020:9)



Sairaalakoulun toimivat käytänteet

- Keskitytään **kohtaamiseen** ja **paineettomuuteen**.
- Tärkeää saada koulunkäyntiin **rytmi** (parempi tavoitella monena päivänä edes hieman koulua, kun muutamana päivänä paljon)
- Panostetaan myös **oppimisen tukemiseen** (usein oppimiskyky on ko. aikana heikentynyt)
- Annetaan vaihtoehtoisia tapoja suorittaa
- Avo-oppilas toiminta ja Ote-luokat
- "Hybridiopetus" tukiopetusresursseilla
- **Älä takerru ajatukseen koulukuntoisuudesta!** Pohtikaa yhdessä, millaisilla opetusjärjestelyillä koulunkäynti voisi mahdollistua.



Poissaolot, terveydentila ja arviointi

- Kun oppiminen ja koulussa toimiminen on heikentynyt akuutisti tai pitkäaikaisesti, tukitoimet on otettava käyttöön!
- Aina ensisijaisesti pyritään antamaan mahdollisuus erilaisiin näyttöihin.
- Sairaus voi hidastaa/ estää oppilaan opiskelua omassa koulussa, sairaalakoulussa tai kotona. Tällöin oppilaalle ei kerry opintosuoritteita.
- Sairaus itsessään ei saisi vaikuttaa arviointiin! Otetaan huomioon aikaisemmat suoritukset ja pelkät näytöt.
- Kun nuori on voimakkaasti kuormittunut, on tärkeää käydä realistinen keskustelu siitä, millaisia arvosanoja on tulossa ja mitä tavoitellaan.





Opettajan roolin haasteet ilmiön edessä

- Kouluakäymättömyys hämmentää.
 - Kenelle asia kuuluu? (Rehtori? Luokanopettaja? Luokanvalvoja? Erityisopettaja? Erityisluokanopettaja?)
 - Jollain opettajalla tulee olla langat käsissä.
 - Kuka hoitaa tiedottamista? Kuka on yhteyshenkilö verkostoon?
 - Oppilaan kouluakäymättömyys voi ilmentyä ulospäin monella tavalla.
 - Onko aitoa terveydellistä syytä?



Opettajan rooli uudelleen kiinnittymisessä

- Kohtaa!
- Ole "turva-aikuinen"!
- Älä jää yksin! Oppilashuollon tai erityisopettajan tuki.
- Uudelleen kiinnittyminen on hidasta, joten pitkää pinnaa!
- Muista, että joskus koulu on tehnyt jo kaikkensa ja tilanne ei ole ratkeamassa pedagogisin keinoin.



Kiitos

Alavan sairaalakuulu,
Henna Sairanen ja Marja Rissanen